

کانال خط مشی گذاری ایرانی
@IrPublicPolicy

تعاریف و مفاهیم خط مشی گذاری - بخش سوم

به نام خدا

تعاریف و مفاهیم خط مشی گذاری

بخش سوم

فرآیندهای خط‌مشی گذاری عمومی

فرآیند خط‌مشی گذاری، ایده‌ها و اولویت‌های دولت را در حالت‌های مختلف برای افراد یا مراجع تصمیم‌گیرنده تعیین می‌کند. بدین وسیله، آنها تعیین می‌کنند که کدام گزینه و چه وقت باید به یک اقدام عملی تبدیل شود. خط‌مشی گذاری همچنین، اجرای دستورات و تصمیمات افراد و مراجع تصمیم‌گیرنده که توسط وزارتخانه‌ها و مؤسسات به عنوان عامل اصلی اجرای دستورات به منظور کسب نتایج مطلوب است را شامل می‌شود. برای نمونه، تلاش جهت به دست آوردن اهدافی مانند آموزش بهتر برای بچه‌ها، بهبود کیفیت خدمات دولتی یا ارتقاء سطح بهداشت و پیشگیری از بیماری‌ها جزء خط‌مشی‌ها محسوب می‌گردند. خط‌مشی گذاری تلاشی برای آشتی دادن اولویت‌ها و اهداف ضد و نقیض و ریسک آنها است که از طریق تجزیه و تحلیل و قضاوت برای کسب بهترین حالت اثربخشی هزینه، و تعیین سیاست‌هایی است که نتایج مطلوب و بلندمدتی را به وجود آورد. شکست در شناسایی اهداف و اولویت‌ها، ریسک به کارگیری آنها، عدم درس گرفتن از خط‌مشی‌های گذشته هزینه فاحشی را به وجود خواهد آورد. نظام قضاوت‌گر دقیقی لازم است که بتواند یک گزینه خط‌مشی را از میان سایر گزینه‌ها انتخاب نماید. نظام خط‌مشی همچنین باید بتواند چگونگی اجرای خط‌مشی را روشن نموده و مدت زمانی طولانی از آن پشتیبانی نماید تا نتایج قابل قبولی به دست آید و ساز و کارهای اصلاح و تغییر آن دیده شود تا در صورت ضرورت اصلاح گردیده و یا خاتمه داده شود.

فرآیند خط‌مشی گذاری عمومی به طور کلی شامل مراحل زیر است:

1. مرحله شناخت، درک و بیان مسأله عمومی:

به عنوان اولین مرحله از مراحل خط‌مشی گذاری، عوامل بی‌شماری ممکن است در معرفی و ارائه مسأله به عنوان یک مشکل عمومی نقش داشته باشند. برای مثال می‌توان به تأثیر مطالعات، تحقیقات و بررسی‌ها، گزارش‌ها و رخدادها اشاره کرد که به دنبال آن ضرورت پی‌گیر و اقدام از سوی سازمان‌های عمومی احساس می‌شود.

2. ارجاع و طرح مسأله در سازمان های عمومی:

بعد از اینکه در سطح جامعه، ضرورت طرح مسأله به عنوان "یک مشکل عمومی نیازمند بررسی" مطرح شد، برای ارجاع آن به سازمان های عمومی اقدام می شود تا برای یافتن راه حل و جوابگویی به خواست ها و انتظارات عمومی، عملیات و اقدامات اجرایی خود را شروع نمایند.

3. شکل گیری، تهیه و تدوین خط مشی عمومی:

در این مقطع سازمان مربوط در ارتباط با اهداف و رسالت سازمان عمومی، انجام مطالعات و برخورداری از نظر کارشناسی، موقعیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، تعهدات و مسئولیت ها، ارزش های حاکم بر جامعه و دیگر عوامل مربوط، مسأله یا مشکل را بررسی و تجزیه و تحلیل می کنند. حاصل این فعالیت ها، سعی کارکنان سازمان در دستیابی به گزینه ها و راه حل های مطلوب برای رفع مشکل است که با در نظر گرفتن تمامی جوانب مسأله به شکل گیری، تهیه و تدوین خط مشی عمومی می انجامد.

4. قانونی کردن و مشروعیت بخشیدن به خط مشی عمومی:

در این مرحله مسئولان در جهت قانونی کردن خط مشی ها تلاش می کنند تا با طی مراحل قانونی خود مجوز اجرای آن را بر اساس نظام موجود و قوانین و مقررات اخذ نمایند.

5. ابلاغ و اجرای خط مشی عمومی:

بعد از اینکه خط مشی عمومی تدوین شده مراحل لازم قانونی را طی کرد و برای اجرا مجاز شناخته شد توسط مراجع ذی صلاح به واحد سازمانی مربوط برای اجرا، ابلاغ می شود. اجرای دقیق و بهینه خط مشی تابعی از نحوه سازماندهی نیروها، منابع و امکانات و هدایت مدیران مؤسسه در تمهید وسایل و ابزار لازم برای اجرای کامل و مطلوب خط مشی عمومی است.

6. ارزیابی خط مشی عمومی اجرا شده:

با اجرای خط‌مشی عمومی، فرآیند عملیات و فعالیت‌ها خاتمه نمی‌پذیرد، بلکه مرحله دیگر یعنی ارزیابی اقدامات انجام شده جهت پاسخگویی به مشکل عمومی باید به دقت به اجرا گذاشته شود. در این زمینه، اهداف، مأموریت‌ها، مقاصد و استراتژی‌های سازمان و مشکل احساس شده شهروندان می‌تواند راهنمای مدیران در این امر مهم باشد که مطمئن شوند ضمن تحقق اهداف سازمان قادر بوده‌اند که مشکل ارباب رجوع را به طور کلی برطرف نمایند.

بدیهی است فرآیند خط‌مشی‌گذاری عمومی با گذر از مراحل فوق به صورت یک پیوستار مرکب از فعالیت‌ها و عملیات لازم تحقق می‌یابد و به صورت جدا از هم و بدون ارتباط با یکدیگر، طی کردن این مراحل با موفقیت عملی نخواهد شد. مراحل فوق به طور مکانیکی و جدا از هم طی نمی‌شوند. بلکه به صورت فرآیندی پویا و دارای ارتباط چند سویه با هم شکل می‌گیرند.

نقش‌های خط‌مشی عمومی

محققان برای خط‌مشی‌های عمومی نقش‌هایی را برشمرده‌اند که به طور خلاصه عبارتند از:

- ✓ **نماینده و بیانگر منافع و مصلحت عامه مردم:** نفع عمومی، موضوعی جهان مشمول است که تقریباً به صورت امر مشترکی در تمامی جوامع ظاهر می‌شود.
- ✓ **ارزیابی و کنترل برنامه‌ها و اقدامات بخش عمومی:** خط‌مشی عمومی به عنوان کنترل‌کننده اقدامات بخش عمومی عمل می‌کند.
- ✓ **روشن‌کننده روح قوانین و مقررات حاکم بر جامعه:** خط‌مشی‌های عمومی از ارزش‌های مورد قبول جامعه نشأت گرفته‌اند و خطوط کلی اقدامات و برنامه‌های جامع را طراحی می‌کنند.
- ✓ **راهنمای عمل بودن:** نقش دیگر خط‌مشی راهنمای عمل بودن آن در بخش عمومی و به طور کلی در جامعه است.

✓ هماهنگ‌کنندگی: نقش دیگر خط‌مشی عمومی نقش هماهنگ‌کنندگی آن است. خط‌مشی عمومی موجب هماهنگی و هم‌سویی عملیات و اقدامات سازمان‌ها، مؤسسات و اجزای مختلف موجود در جامعه با یکدیگر می‌شود.

به طور خلاصه، خط‌مشی‌های عمومی، اصولی هستند که به وسیله مراجع ذی‌صلاح در کشور وضع شده‌اند و به عنوان یک الگو و راهنما، اقدامات و فعالیت‌های لازم در جامعه را رهبری می‌کنند.